

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1891, kl. 6 e. m.

Särskilda utskottets n:o 2 utlåtande n:o 2, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets utlåtande n:o 1 om ej mindre Kongl. Maj:ts propositioner med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete och angående anvisande af medel till en riksförsäkringsanstalt, än äfven herr A. Hedins motion med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet.

I utlåtande, n:o 1, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts propositioner med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete och angående anvisande af medel till en riksförsäkringsanstalt än äfven herr A. Hedins motion med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet, hemställde utskottet, att intetdera af dessa förslag måtte af Riksdagen bifallas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har utlåtandet blifvit af kamrarne till utskottet återförvisadt.

De i ämnet förda diskussionerna gifva enligt utskottets uppfattning icke tydligt vid handen i hvad syfte återremissen egt rum. Något godkännande af grunderna för det kongl. lagförslaget har ingendera kammaren uttalat. Åtskillige talare hafva visserligen under diskussionen uttryckt önskan att nämnda förslag måtte underkastas en mera genomförd granskning. Men det har för utskottet varit uppenbart, att en sådan granskning icke skulle kunnat medhinnas under den korta tid, som ännu torde återstå till dess Riksdagen hunnit i öfrigt afsluta sina

förhandlingar. Under närvarande omständigheter har utskottet ansett sig så mycket mindre böra företaga en dylik detaljgranskning, som ett uppskof med slutbehandlingen af olycksfallsförsäkringslagen skulle ytterligare uppskjuta och kanske omöjliggöra framläggandet af ett utlåtande om den föreslagna sjukkasselagen och om anslag till sjukkasseväsandets befrämjande. Utskottet, som vidhåller sin åsigt att sjelfva principen i så väl Kongl. Maj:ts propositioner som herr Hedins motion, obligatorisk olycksfallförsäkring i ett nytt statens embetsverk, icke bör läggas till grund för lagstiftning i detta ämne, har icke heller ansett skäligt att ytterligare motivera sitt yrkande härutinnan genom någon utförligare granskning af förslagets detaljer.

Af åtskillige talare har under diskussionen i kamrarna framhållits, att Riksdagen åtminstone borde, i fråga om ersättning för skador i följd af olycksfall vid näringsdrift, afgifva ett fullständigare uttalande än det som förordades i utskottets återremitterade utlåtande. Utskottet har också sökt att bestämdare formulera de grunder, på hvilka, enligt utskottets mening, en efter våra förhållanden afpassad lagstiftning i ämnet borde i en nära framtid kunna byggas.

Med afseende på de tvenne företrädesvis möjliga alternativen, ansvarspligt eller försäkringspligt, vill utskottet särskildt framhålla, att skillnaden dem emellan i åtskilliga hänseenden icke kan anses vara synnerligen stor. Båda afse att ställa vissa minimala fordringar på arbetsgifvare med afseende på beredande af ersättning åt dem, som blifva lidande genom följder af olycksfall i näringsdrift. I och för sig lemna ansvarspligten åt arbetsgifvaren större frihet i valet af sätt för ersättningens utgörande. Men liksom i kongl. förslaget § 7 mom. 3 intagits en bestämmelse, att befrielse från försäkringspligten skulle kunna medgifvas arbetsgifvare, som vidtagit andra af vederbörande myndighet godkända åtgärder för skadeersättnings beredande, så torde å andra sidan en genomförd lagstiftning om arbetsgifvares ansvarspligt i många, kanske de flesta fall framkalla en af arbetsgifvaren bekostad frivillig olycksfallsförsäkring af arbetarne i ansvarspligtiga näringar. Utskottet anser ock att, för den händelse en lagstiftning på ansvarspligtens grund skulle komma till stånd, lagstiftaren måste härtill taga hänsyn och därför söka betrygga möjligheten för arbetsgifvare att på skäliga vilkor genom olycksfallsförsäkring trygga sig för ansvarspligtens risker. Skulle det verkligen visa sig att olycksfallsförsäkringen i enskilda aktiebolag blefve onödigt betungande, borde större föreningar af ansvarspligtige arbetsgifvare, vare sig inom särskilda landsdelar eller i grupper af beslägtade näringar, under statens medverkan lätt kunna bildas, af staten

kontrolleras och möjligen äfven af staten medelst förvaltningsbidrag understödjas. En sådan anordning, som för öfrigt vida mer än den af Kongl. Maj:t föreslagna riks försäkringsanstalten komme att likna den offentliga olycksfallsförsäkringen i Tyskland, skulle undvika de efter utskottets förmenande ganska betänkliga följderna af att staten skulle, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, blifva omedelbart förpligtad gent emot de ersättningsberättigade och genom ett för närvarande oberäkneligt — men sannolikt mycket — kostsamt embetsverk drifva en för embetsverkens tunga former så ytterst olämplig affär som olycksfallsförsäkring. Och då alla offentliga åtgärder i nu ifrågavarande syfte obestriddigen äro endast försök, hvilkas framgång är synnerligen oviss, måste den af utskottet här förordade anordningen väl erkännas ega ett väsentligt företräde framför det kongl. förslaget derutinnan, att i händelse försöket skulle slå mindre lyckligt ut, en riks försäkringsanstalt kan utan svårighet framdeles inrättas, hvaremot ett i gång satt statens embetsverk af sådan art, särskildt äfven emedan det iklädt sig civilrättsliga förpligtelser gent emot enskilda personer af alla åldrar, svårligen skulle kunna inom en hel generations lifstid afskaffas, äfven om experimentet komme att visa sig fullständigt förfeladt.

Då nu utskottet bestämdt vidhåller ansvarspligtens princip, vill det dock betona, att ersättning icke bör af den ansvarspligtige utkrävas för hvarje äfven den minsta skada af olycksfall, som inträffar i näringsdriften. Det torde böra lemnas åt arbetarnes egen omtänksamhet att söka mildra de ekonomiska följderna af smärre olycksfall, t. ex. genom delaktighet i sjukkassa, insättning af medel i sparbank o. s. v. Enligt utskottets åsigt bör ersättningspligten göras gällande blott i fråga om skador af mera varaktig natur; och torde den i det kongl. lagförslaget § 14 till 60 dagar bestämda väntetiden utan olägenhet kunna, såsom äfven af senaste Riksdagens särskilda utskott förordades, utsträckas till 90 dagar eller ungefär samma tid, 13 veckor, som i den gällande tyska lagstiftningen är fastställd.

Emot ansvarspligten har ofta blifvit anfördt, att den skulle snart sagdt oundvikligen medföra talrika rättstvister. Utskottet har redan i förra utlåtandet, med åberopande af yttranden i högsta domstolen, erinrat derom, att lagen af den 12 mars 1886 om ansvarighet för skada i följd af jernvägsdrift åtminstone hittills icke haft någon sådan påföljd. Och utskottet vill här i detta afseende ytterligare framhålla, att anledningarna till rättstvister mellan ansvarspligtige och ersättningsberättigade till mycket stor del på förhand undanrödjas, om ersättningens storlek är i lagen fastställd, naturligtvis till olika belopp för olika,

så bestämdt som möjligt specificerade kategorier af skador. I en pröfning af frågan, huru vida de i kongl. lagförslaget § 14 bestämda beloppen äro de för våra förhållanden lämpligaste, anser sig utskottet icke behöfva ingå, men vill dock i detta afseende anmärka, att ersättningen väl i allmänhet borde utgå med något lägre belopp till qvinliga än till manliga arbetare.

En skenbart vigtig anmärkning, som framstälts emot ansvarspligtens princip, är att lagstiftaren icke skulle kunna låta ersättningen utgå på det för den berättigade i allmänhet fördelaktigaste sättet, i form af årliga räntor, emedan den ansvarspligtiges affärsställning ofta blefve sådan, att den berättigade förr eller senare ginge miste om ersättning. Men denna påstådda olägenhet torde ganska lätt kunna afhjelpas derigenom, att ersättningarna visserligen fastställdes i bestämda kapitalbelopp, men på samma gång stadgades, att dessa i regeln — eller der icke på grund af särskilda omständigheter undantag härifrån af vederbörande myndighet medgäfves — skulle insättas i någon af staten godkänd lifränteanstalt, hvilken deremot hade att till de berättigade utbetala de årliga ersättningsbeloppen. Äfven om staten skulle finna sig föranlåten att sjelf åtaga sig förvaltningen af ersättningarnes kapitalbelopp, skulle detta, enligt utskottets åsigt, icke behöfva medföra någon betydande kostnad eller annan afsevärd olägenhet för statsverket. Fast mer synes det utskottet, som skulle den redan inrättade postsparbanken, hvilken numera kommit derhän, att dess inkomster ungefär motsvara utgifterna, och som sannolikt snart nog kommer att lemna öfverskott, med lätthet kunna utvidgas till att omfatta äfven en lifräntefdelning, der tillfälle funnes jemväl för enskilda personer att till beredande af lifräntor för egen eller andras räkning insätta penningebelopp intill en viss maximalgräns. Väl skulle de kapital, denna anstalt härigenom komme att få förvalta, sannolikt stiga till högst betydliga belopp; men närmaste följderna häraf skulle blifva, att så väl statens som hypoteksbankens och många kommuners utländska gäld småningom komme att öfverflyttas till denna inhemska anstalt, hvilken ju ock, när så pröfvades nyttigt och nödigt, skulle kunna ställas i direkt samband med riksgäldskontoret.

På grund af hvad nu blifvit anfördt, och med hänvisning i öfrigt till utskottets förra utlåtande, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med uttalande af den åsigten:
att, i den mån de med näringsdrift förbundna synnerliga vådor påkalla åtgärder till beredande af skade-

stånd vid olycksfall åt de i näringsdriften anstälde arbetare, staten bör genom lag närmare bestämma arbetsgifvares och arbetares skyldigheter och rättigheter i detta hänseende;

att sådan lagstiftning bör hvila å de grunder, som äro uttryckta i lagen af den 12 mars 1886 angående ansvar för skada i följd af jernvägsdrift;

men *att*, i den mån de i nämnda lag uttryckta grundsatser skola tillämpas för ett större antal näringar, hvilkas idkare icke intaga en sådan undantagsställning, som tillkommer idkare af jernvägsdrift, synnerlig hänsyn måste tagas så väl till arbetsgifvarnes förmåga att fullgöra nya förpligtelser som till arbetarnes skyldighet att i sin mån bidra till afvärande af olycksfallens följder; hvarjemte lagens bestämmelser böra så affattas, att de gifva minsta möjliga anledning till rättstvister;

att därför arbetsgifvarnes lagstadgade skadeståndsskyldighet bör inskränkas till sådana följder af olycksfall i arbetet, hvilka äro af mera varaktig art, och sålunda icke heller bör inträda förr än efter en tidrymd af nittio dagar från det olycksfallet inträffat;

att det arbetsgifvaren åliggande skadestånd må utsättas i vissa, för olika kategorier af olycksfall afpassade, för manliga och qvinliga arbetare olika, i lagen bestämda belopp, att med penningar utgöras, der icke den skadeståndsberättigade hellre med naturaförmåner åtnöjes;

att, derest skadeståndet i lagen bestämmes såsom årligt understöd för längre tid än ett år, sådant understöd må kunna uppsägas till aflösning genom erläggande på en gång af visst kapital, hvars högsta belopp äfven i lagen fastställas; skolande, der sådan kapitalbetalning ifrågakommer, kapitalet af arbetsgifvaren inbetalas till lifrätanstalt, som gifver tillräcklig säkerhet för utbetalande under skadeståndstiden af en mot kapitalet svarande årsränta;

att staten må söka träffa aftal med enskilda lifrätanstalter om sådan medelförvaltning och räntebetalning under vederbörlig kontroll, eller, der så ej

kan ske, låta, helst genom den redan inrättade post-sparbanken, mottaga insättningar för beredande af dylika årsräntor;

samt *att* det äfven torde böra tagas i öfvervägande, huru vida och i hvilken mån staten bör uppmuntra och stödja en eller flera föreningar eller kassor, bildade för försäkring mot riskerna af den genom ofvan antydda lagstiftning ålagda ansvars-skyldighet,

mätte afslå

a) Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet,

b) Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till en riksförsäkringsanstalt, och

c) herr Hedins motion med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet.

Stockholm den 1 maj 1891.

På utskottets vägnar:

FREDRIK HEDERSTIERNA.

Reservationer:

af herrar *Hederstierna, W. Tham, grefve Hamilton* och *Fjällbäck*:

»Utskottet hade enligt vårt förmenande bort redan vid första behandlingen af till detsamma remitterade Kongl. Maj:ts proposition och herr Hedins motion med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete fullständigt genomgå och pröfva dessa förslag, på det icke Riksdagen skulle nödgas besluta öfver lagförslag, hvilka faktiskt icke blifvit af utskottet granskade. Utskottet kunde möjligen för uraktlåtenheten af denna granskning *då* förebära den inom utskottet gängse föreställningen, att försäkringspligten icke egde några sympatier inom

Riksdagen och att det på grund deraf varit förspild möda att egna någon grundligare utredning åt ämnet; men sedan nu båda kamrarna till utskottet återremitterat ärendet och af såväl öfverläggningen inom kamrarna som af sjelfva återremissen framgår, att denna skett i afsigt att förslagen skulle i alla detaljer tagas i allvarligt öfvervägande, på det att Riksdagen måtte erhålla ledning för sitt omdöme angående försäkringspligtens lämplighet eller olämplighet såsom grundval för den ifrågavarande lagstiftningen, så har det varit utskottets oafvisliga pligt att företaga en dylik utredning, och vi måste därför på det bestämdaste reservera oss mot utskottets beslut att, sedan § 1 i Kongl. Maj:ts förslag blifvit föredragen och af flertalet ånyo afstyrkt, icke företaga till pröfning öfriga paragrafer i förslaget och ej heller herr Hedins motion, utan i dessa delar ånyo öfverlemna ärendet till Riksdagen i samma outredda skick som förut.

Då ärendet sålunda icke blifvit fullständigt beredt och det icke lärers kunna ifrågasättas, att Riksdagen utan sådan beredning skulle till afgörande företaga förslagen till lag om försäkring för olycksfall i arbete, och det icke kan vara lämpligt att, förr än ett sådant afgörande egt rum och dervid den grundval, hvarpå de till Riksdagen nu hänskjutna förslagen hvila eller försäkringspligt blifvit af Riksdagen förkastad, föreslå annan grundval för den ifrågavarande lagstiftningen, få vi äfven reservera oss mot utskottets förslag härom och under uttryckande af den förhoppning, att Kongl. Maj:t må vid nästkommande Riksdag åter upptaga frågan hemställa,

att Riksdagen må förklara sig för närvarande icke kunna bifalla

a) Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för olycksfall,

b) Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till en riksförsäkringsanstalt, och

c) herr Hedins motion med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet;

af herr *H. M. Ericsson*, med hvilken herr *C. W. Wallberg* instämt:

»Ehuru jag genom att instämma i den af herr Gahn afgifna reservation, hvilken var bifogad särskilda utskottets förra utlåtande, hade tillfälle att klargöra min ställning till den kongl. propositionen och under diskussionen i kammaren ytterligare preciserade densamma, anser jag mig dock, sedan ärendet till utskottet återförvisats, böra framlägga min från majoriteten afvikande mening såväl i afseende på dess formella behandling som mot det beslut i sak, hvori utskottet stannat.

Hvad först beträffar den formella behandlingen, anser jag, att utskottet icke framlagt fullgiltigt skäl för att för andra gången undandraga sig speciel granskning af Kongl. Maj:ts framlagda lagförslag. Det förefaller mig icke tvifvelaktigt, att denna bristande speciella granskning i förra utlåtandet varit ett af de förnämsta skälen för återremissen.

Hvad angår den af utskottet än vidare utvecklade åsigten, att en olycksfallsförsäkringslag bör grundas på ansvarspligt enligt de grunder, som äro uttryckta i »lagen af den 12 mars 1886 angående ansvar för skada i följd af jernvägsdrift», anser jag, att vanliga näringar hvarken böra eller kunna jemföras med jernvägsdriften, hvilken af staten erhållit särskilda förmåner och just af detta skäl blifvit ålagd vissa förpligtelser utöfver hvad som hittills åligger andra näringsgrenar. I ett fall, men blott i detta enda, förefaller mig utskottets förslag mera antagligt, då det i sig inrymmer alla arbetsgifvare och således äfven dem som idka landtbruk, skogshushållning med flera landtliga näringar, men mig synes dock, att antagandet af en lag, stödd på nyssnämnda grundsats, bör väcka nästan större betänkligheter än sjelfva det kongl. förslaget.

Såsom ett alldeles oeftergifligt vilkor för antagande af slik ansvarspligt äfven för den näringsdrift, som icke åtnjuter något särskildt privilegium af staten, måste jag uppställa statens mellankomst i och för utjemnande af den risk, som i annat fall kommer att hänga som ett damoklesvärd öfver arbetsgifvarnes hufvuden. Och härmed är jag inne på frågan om och huru staten bör åtaga sig en hittills föga erkänd pligt, nemligen den att underlätta den allmänna fattigvården, ty i sjelfva verket reducerar sig ifrågakända lagstiftningsåtgärd helt simpelt till en fattigvårdsfråga med premier för den, som genom olycksfall drabbats af olyckan att icke sin pligt likmätigt kunna försörja sig och de sina»;

af herr *Gahn*:

»Jag delar utskottets åsigt att, om och när en lagstiftning om olycksfall under arbete kan finnas behöffig i vårt land, densamma bör grundas på *ansvarspligt*, men jag kan icke dela den af utskottsmajoriteten uttalade åsigten, att denna ansvarspligt bör inskränkas till *näringsdrift*, hvarigenom en stor mängd arbetare och tjenare skulle blifva uteslutne från det skydd som lagen skulle bereda arbetare i näringsdrift.

Det är visserligen förhållandet, att det af utskottet nu begagnade uttrycket icke utesluter jordbruksarbetare, men utom dessa finnes en hel mängd arbetare anstälde hos personer, som hvarken idka fabriks-

rörelse eller jordbruk, hvilka under utöfvandet af sina åligganden äro utsatta för lika stora faror som de, hvilka utskottet förmenat böra skyddas af lagen, t. ex. stallbetjening och kuskar. Under skötsel af hästar och körning händer icke så sällan att dessa personer blifva skadade, och jag kan icke finna något skäl, hvarför dessa icke skulle tillförsäkras samma ersättning af en kanske mycket rikare husbonde än de fleste näringsidkare.

Om lagen grundas på ansvarspligt, så att ingen utgift ifrågakommer förr än olycksfallet inträffat, finnes intet hinder för att ansvaret utsträcker till *alla arbetsgifvare* och skyddet till alla arbetare i annans tjänst. Först då blir den rättvis, och om staten, såsom utskottet tänkt sig, medverkar till inrättandet af försäkringsanstalter för den risk, för hvilken arbetsgifvaren utsättes, blir ansvarsplikten icke mera betungande för den som har en arbetare, än för den som har många. Handtverkaren kan lika väl försäkra sig för sin risk som den stora industriidkaren, och den alltid för lagstiftning mycket svåra klassifikationen af näringars större eller mindre farlighet undvikas helt och hållet.

På dessa skäl anser jag, att utskottets förslag till skrifvelse bort hafva följande lydelse:

»att Riksdagen, med uttalande af den åsigten, att, när en lag om skadestånd till arbetare för olycksfall under arbete i annans tjänst finnes behöflig, denna lag bör grundas på ansvarspligt och gälla för alla arbetsgifvare utan undantag», — samt vidare lika med utskottets förslag med uteslutande af andra och tredje punkterna, hvilka i så fall äro öfverflödiga.

Herr *A. Evers* har anmält, att han icke deltagit i utskottets beslut.